

(a.g.e., a.y.). Bu durum, İslâm devletinin başlangıç döneminde bu adla anılan bir kütüphanenin bulunduğunu göstermektedir ki ilim ve medeniyet tarihi açısından dikkate değer bir husustur. İbnü'l-Kiftî, Mâserceveyh'in adı geçen eseri Ömer b. Abdülazîz'in isteği üzerine Arapça'ya çevirdiğini söylüyorsa da onun Mervân b. Hakem döneminde yaşadığı görüşü ağır basmaktadır. Ayrıca bazı klasik kaynaklar, Mâserceveyh ile Abbâsîler'in saray şairi Ebû Nüvâs (ö. 198/813) arasında geçen bir olaya yer vermektedir (İbnü'l-Kiftî, s. 213; İbn Ebû Usaybia, s. 233); ancak zaman bakımından bu da mümkün değildir. Öte yandan Albert Dietrich, *Muntehabü Şivânî'l-hikme*'de sözü edilen (s. 20, 88) ve Hipokrat'ın talebeleri arasında sayılan Masergis'i Mâserceveyh ile aynı kişi sanarak haksız yere eserin müellifini eleştirmiştir (*El²* [İng.], VI, 641). Halbuki ortada sadece bir isim benzerliği söz konusudur ve aslında bu hatanın eseri neşreden Douglas Morton Dunlop'tan kaynaklandığı anlaşılmaktadır (Ebû Süleyman es-Sicistânî, s. 191).

Eserleri. 1. *Kitâbü Kuva'l-eşime ve menâfi'ihâ ve mazârrihâ*. 2. *Kitâbü Kuva'l-âkâkir ve menâfi'ihâ ve mazârrihâ*. İbnü'n-Nedîm ve İbnü'l-Kiftî'nin haber verdiği bu iki eser günümüze ulaşmamıştır. 3. *Fî Ebdâli'l-edviye ve meyekûmü makâme gayrihi minhâ*. Muadil ilâçlar hakkında yazılan bu küçük risâle günümüze kadar gelebilmiş ve İngilizce'ye tercüme edilmiştir (*El²* [İng.], VI, 641). 4. *Kitâb fi'l-âyn*. 5. *Kitâb fi'l-gazâ*. İbn Ebû Usaybia'nın zikrettiği bu iki eser zamanımıza ulaşmamıştır (*Uyûnü'l-enbâ*, s. 234). 6. *Künnâş*. Farmakolojiye dair olan bu eserin şimdiye kadar izine rastlanmamışsa da sonraki hekimlerin bundan büyük ölçüde yararlandığı anlaşılmaktadır. Ebû Bekir er-Râzî, *el-Hâvî* adlı eserinde "kâle'l-yahûdî" (yahudi der ki) ibaresiyle Mâserceveyh'e 171 yerde gönderme yapmıştır (Sezgin, III, 207).

BİBLİYOGRAFYA :

Ebû Süleyman es-Sicistânî, *Muntehabü Svânî'l-hikme* (nşr. D. M. Dunlop), Lahey 1979, s. 20, 88, 191; İbn Cülcül, *Tabakâtü'l-ettbbâ* (nşr. Fuâd Seyyid), Beyrut 1405/1985, s. 16, 61; İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist* (Teceddüd), s. 347, 355; İbnü'l-Kiftî, *İhbârü'l-ulemâ*, s. 213-214; İbn Ebû Usaybia, *Uyûnü'l-enbâ*, s. 232-234; Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 417; Sezgin, *GAS*, III, 206-207; M. Ullmann, *Die Medizin im Islam*, Leiden 1970, s. 23; Kemâl es-Sâmerrâî, *Muhtaşaru târihi't-tıbbi'l-Arabî*, Bağdat 1404/1984, I, 205-206; A. Dietrich, "Mâsarjawayh", *El²* (İng.), VI, 640-641.

MAHMUT KAYA

MÂSERCİSÎ, Ebû Ali

(أبو علي الماسرجسي)

Ebû Ali el-Hüseyn b. Muhammed
b. Ahmed el-Mâsercisî en-Nisâbüri
(ö. 365/976)

Hadis hâfızı.

297 (910) veya 298'de (911) Nişâbur'da doğdu. Abdullah b. Mübârek'in âzatlısı olan büyük dedesi muhaddis Ebû Ali Hasan b. İsâ b. Mâsercis en-Nisâbüri'den dolayı bu nisbeyle anılmaktadır. İlmî geleceğe sahip bir aileden gelen Mâsercisî, tahsiline bir hadis âlimi olan dedesiyle Zühri'nin talebelerinden olan babasından temel İslâmî ilimleri öğrenerek başladı. İbn Huzeyme, Muhammed b. İshak es-Serrâc ve İbnü's-Şarkî gibi âlimlerden hadis dinledi. 321'de (933) başladığı ilmî seyahatleri sırasında İbn Ziyâd en-Nisâbüri ve İbnü'l-Mehâmilî'den, ayrıca Şam ve Irak'ta birçok âlimden hadis rivayet etti. Daha sonra Mısır'a giderek orada uzun süre ikamet eden Mâsercisî pek çok rivayet derledi, fıkıh ve hadis konusunda eserler yazmaya başladı. İbn Şihâb ez-Zühri'nin rivayet ettiği hadisleri bir araya getirdi ve onları çok iyi dercede ezberledi. Bundan dolayı kendisinin "ez-Zühriyyü's-sagir" diye anıldığı belirtilmektedir.

9 Receb 365 (13 Mart 976) tarihinde vefat eden Mâsercisî'nin cenaze namazını Şâfiî âlimlerinden olan yeğeni Muhammed b. Ali el-Mâsercisî kıldırdı. Güvenilir bir muhaddis olarak kabul edilen Mâsercisî'yi, birlikte hadis müzakere ettikleri Hâkim en-Nisâbüri kaydettiği rivayetlerin çokluğunu ifade etmek üzere "asrının gemisi" diye nitelendirmektedir. Mâsercisî'nin naklettiği herhangi bir hadisin kendisine ulaşmadığını söyleyen Zehebî ona ait haberlerin Beyhaki'nin kitapları arasında bulunabileceğini söylemektedir.

Hâkim en-Nisâbüri, Mâsercisî'nin kendi kitabıyla 1300, müstensih kalemiyle 3000 cüzü aşabilecek hacimde *el-Müsnedü'l-kebir* adıyla bir eser telif ettiğini ve bu genişlikte başka bir müsnedin yazılmadığını belirtir. Zehebî bu eserin 150 cilt kadar olduğunu tahmin etmektedir (*A'lâmü'n-nübelâ*, XVI, 289; Bedrân, IV, 355). Mâsercisî'nin bundan başka, Buhârî ve Müslim'in *el-Câmi'u's-şâhih*'leri üzerine müstahrec türünde kaleme aldığı ve tamamlamadan öldüğü belirtilen eserleri yanında *el-Megâzi ve'l-kabâ'il*, *el-Meşâyiğ* ve *el-Ebvâb* adlı çalışmalarından da bahsedilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Cevzî, *el-Muntazam* (Atâ), XIV, 244; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, XVI, 287-289; Yâfiî, *Mir'âtü'l-cenân*, II, 381; Bedrân, *Tehzîbü Târihi Dimaşk*, IV, 354, 355; Zirikî, *el-A'lâm* (Fethulah), II, 253-254; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe* (Özbek), s. 22, 102, 223, 224.

MUSTAFA ERTÜRK

MÂSERCİSÎ, Ebû'l-Hasan

(أبو الحسن الماسرجسي)

Ebû'l-Hasan Muhammed
b. Ali b. Sehl el-Mâsercisî en-Nisâbüri
(ö. 384/994)

Şâfiî fakihî.

Anne tarafından dedesi olan Ebû Ali Hasan b. İsâ b. Mâsercis en-Nisâbüri'den dolayı Mâsercisî nisbesiyle anılmıştır. Önceden hıristiyan olan Hasan b. İsâ, Abdullah b. Mübârek vasıtasıyla müslüman olduktan sonra İbnü'l-Mübârek başta olmak üzere İbn Uyeyne, Vekî, Ebû Muâviye ed-Darîr gibi muhaddislerden hadis dinledi ve ilmiyle tanındı. Ahmed b. Hanbel, Buhârî, Müslim, Ebû Zür'a er-Râzî ve Ebû Hâtim er-Râzî gibi muhaddisler de ondan hadis dinlediler (Nevevî, I/2, s. 213). Çocukları ve torunları Mâsercisî nisbesiyle anılmıştır.

Ebû'l-Hasan el-Mâsercisî 340'lı (951) yıllara kadar Nişâbur ve Rey'den başka Bağdat, Küfe, Basra, Hicaz, Kahire, Halep ve Dimaşk'a ilim yolculukları yaparak zamanının önde gelen âlimlerinden ders aldı. Ebû İshak el-Mervezî'nin ilim meclisine katıldı ve onunla birlikte Kahire'ye gitti. Mervezî'nin vefatı üzerine Bağdat'a geçerek İbn Ebû Hüreyre'nin yardımcısı oldu ve onun meclisten ayrılmasından sonra derslerini idare etti. Hocaları arasında bunlardan başka dayısı Müemmil b. Hasan b. İsâ b. Mâsercis el-Mâsercisî, Mekki b. Abdân, Ebû'l-Hasan İbn Hazlem, Ebû Saîd İbnü'l-A'râbî, Ebû Tâlib Ömer b. Rebî b. Süleyman el-Haşşâb, İbn Dâse gibi âlimler vardır. Ayrıca Müzenî ile Yunus b. Abdülâ'lâ es-Sadeffî'nin öğrencilerinden ders aldığı zikretilir.

344 (955) yılında Horasan'a dönen Mâsercisî ölümüne kadar öğretimle meşgul oldu. Hâkim en-Nisâbüri, Ebû't-Tayyib et-Taberî, Ebû Nuaym el-İsfahânî, İsmâil b. Ahmed el-Hîrî ve İsmâil b. Abdurrahman es-Sâbüni onun en meşhur taleberidir. Horasan bölgesinde Şâfiiler'in önde gelen imamlarından ve mezhebi en iyi bilenlerden kabul edilen Mâsercisî bazı kaynaklara göre yetmiş altı, kaynakların çoğuna ve talebesi Hâkim en-Nisâbüri'ye